

Dagboek Albanië

Aflevering 20

20 mei - 24 mei 2009

*Alex Le Mat,
Woerden / Elbasan / Linz, mei 2009*

Woensdag 20 mei 2009

Daar gaan we dan.

Het doel van de reis is het driejaarlijkse muziekscholenfestival van de EMU (European Musischools Union).

Meer dan een jaar voorbereiding, gedoe tot het laatste moment, maar uiteindelijk zijn de leerlingen van de Onufrijschool met Astrit Lopari, hun directeur, begeleiders en enkele 'gelukkige medereizigers' vertrokken voor de lange reis van Elbasan naar Linz. Na maanden voorbereiding waren gisteren uiteindelijk alle visa in orde gekomen, ook al moesten ze daarvoor heel wat keren de reis van Elbasan naar Tirana maken.

Als ik om acht uur in de trein van Utrecht naar Oostenrijk stap, weet ik dus dat ik niet alleen vertrek voor onze Woerdense Kloosterleerlingen, maar ook voor de Albanese vrienden en vriendinnen.

Het werd een reis om niet snel te vergeten.

Ik zat nog geen tien minuten in de trein of de wethouder van Cultuur uit Woerden belde. De Gemeente had grote financiële problemen, dus ze waren met een clubje maar eens met het rode potlood door de gemeentebegroting gegaan. Met het wegstrepen van de subsidie voor Het Klooster zouden ze behoorlijk wat geld kunnen verdienen, dus een subsidiestop leek ze wel een goed voorstel. Ik sta na al die jaren niet meer te kijken van zo'n portie politieke onzin, maar dit sloeg alles. Niettemin was ik voldoende bij mijn positieven om te reageren met: "we zullen zien hoe de bevolking daar over denkt". Zo kwam tijdens de rest van de reis niets van mijn plan een paar boeken uit te lezen. Ik zat uren en uren aan de telefoon tot 's middags mijn batterij leeg was. Tegen de avond arriveerde ik in Wels, waar de uitermate comfortabele ICE stopte op het traject dat verder ging naar Linz en Wenen.

Donderdag 21 mei 2009

Op de ochtend van Hemelvaartsdag is alles nog lang uitgestorven. Het is bloedheet.

Ik wandelde een uurtje door het leuke stadje en pleegde nog heel wat telefoontjes met het thuisfront. Vervolgens ging ik voor een paar uur aan het werk, ter voorbereiding van de volgende week.

Na de middag hoor ik dat de Albanese bus inmiddels over de grens met Oostenrijk was en dat ze ongeveer tegelijk met de Woerdenaren zouden aankomen. Ik had 's morgens al poolshoogte genomen bij het lokale internaat waar de groepen gehuisvest werden. Best comfortabel. De locatie wordt verder gedeeld met groepen uit Spanje, Duitsland en de Baltische republieken.

Na aankomst begint Astrit meteen te onderhandelen over de repetitietijd van morgen. Hij kreeg al meer tijd dan wie dan ook. Maar, zoals gebruikelijk, wilde hij meer, meer en meer. Daar ben ik na al die jaren wel immuun voor geworden, ook omdat ik weet dat het repertoire door en door gerepeteerd is.

De vertrektijd naar de openingsceremonie in Linz stond vast. Toch wilde Astrit een half uurtje later vertrekken.

Ook dat zat er niet in en uiteindelijk zat iedereen, vermoeid en wel, weer in de bus. Gelukkig kregen we onderweg een papieren routebeschrijving want met de prehistorische, Italiaans sprekende TomTom in de Albanese bus zouden we de verzamelplaats nooit gevonden hebben.

De openingsceremonie duurde lang maar het was indrukwekkend. Er werd o.a. een (goed gearrangeerde) potpourri van Europese volksliederen ten gehore gebracht en dat leidde tot kreten van enthousiasme in alle hoeken van het enorme plein, vol met duizenden festivalgangers. Een act met Oostenrijkse folklore kon natuurlijk niet uitblijven, ook al is dat niet echt onze smaak.

Hoogtepunt was het Alle Menschen werden Brüder. Iedereen zong mee, ook al waren er maar heel weinigen die de tekst kenden. Maar het Europese gevoel was er zeker.

Tussendoor werden twee van de Albanese leerlingen, die een woordje Engels spraken, nog even geïnterviewd door de Oostenrijkse televisie. De groep uit Elbasan werd wel als de meest exotische van het hele festival gezien.

Op de terugweg naar Wels werden we verrast met regen en onweer, later zelfs enorme stortregen. Dat moest ook wel na de enorme hitte van de afgelopen dagen.

Tegen 11 uur hadden we nog een meeting over planning en rolverdeling. Met Astrit en onze eigen mannen, Paul en Casper, werd dat een lange en spannende sessie, maar uiteindelijk bleken onoverkomelijk lijkende problemen toch eenvoudig op te lossen.

Vrijdag 22 mei 2009

De aangekondigde regen kan ieder moment naar beneden komen. Het is onzeker of de muziekhappening van vandaag buiten of binnen plaatsvindt.

Met twee bussen gaan we op weg naar onze 'eigen' repetitieruimte. Het is een excentrisch gelegen gebouwtje met diverse repetitiemuziekzaaltjes waar een gemiddelde Nederlandse muziekschool jaloers op zou zijn. Eerst zijn er aparte repetities van de orkesten uit Woerden en Elbasan en een soepel verlopende repetitie van het gemeenschappelijke stuk. Dan volgt het pièce de résistance. Het orkest van de Onufrischool had de Kuhnau Variaties van Hendrik Andriessen ingestudeerd, een best wel lastig stuk voor strijkorkest. Met een uitvoering van dit stuk zouden we de Nederlands-Albanese samenwerking symboliseren. Ik had per email vernomen dat ze het stuk inderdaad best moeilijk vonden. Het was wel even spannend nu we het resultaat voor het eerst gingen horen. Het werd een mooie verrassing voor de dirigent van onze muziekschool, Paul vd Reijden en mij. Wat kunnen deze kinderen toch veel. Paul pakte vol energie de dirigeerstok en maakte er in hoog tempo nog iets mooiers van.

Na een lange repetitie was het eindelijk tijd voor de lunch, waar we veel te laat aankwamen. Voordat het zover was, hadden we tijd voor het gebruikelijke incident met Astrit. Hij flipte volledig toen hij hoorde dat de optredens wegens het nadere onweer definitief binnen zouden plaatsvinden, waar helaas geen goede piano stond. Dat betekende dat de twee pianistes vandaag niet konden spelen en moesten wachten tot morgen. De twee pianistes namen het laconiek op, maar bij Astrit leidde het bericht tot een ontploffing met heftige monologen over respect voor de Albanezen en zijn school, waarbij hij het deed voorkomen dat zij eigenlijk wel als de eregasten onder de 7000 deelnemers beschouwd dienden te worden. De leerlingen schaamden zich rot. Ik kende dit soort uitbarstingen en werd weer bevestigd in mijn opvatting. Astrit is in de lokale situatie een sterke directeur van de school maar buiten de deur is hij niet representatief en soms een 'diplomatiek' risico. Ondanks de enorme vertraging was er toch nog genoeg te eten. De Oostenrijkse planning is perfect. Er was meer dan genoeg voor honderd laatkomers, alleen een beetje koud.

's Middags vindt het optreden in Wels plaats, niet op de sfeervolle Stadtplatz, maar in een redelijk geoutilleerd buurtcentrum. Alle presentaties zijn de moeite waard, niet in het minst die van de groepen uit Woerden en Elbasan. Behalve Astrit kon iedereen leven met de uitgevallen onderdelen van de pianistes.

De enorme onweerswolken dreven net weg, toen we op weg naar het diner gingen. Ik kon de groep Albanezen nergens vinden en kon niet anders dan een keer of 8 een sms sturen naar Eda. Ik wist dat geen enkele Albanese GSM hier werkte, dus ik gebruikte het andere nummer dat Eda me had doorgegeven. Maar helaas, geen respons. Pas om 20 uur kwam er één berichtje binnen. Ze vroegen of ze nog naar het diner konden komen. Uren geleden had ik ze al gezegd dat '18 tot 20 uur' echt betekent wat er staat, dus dat het hier anders gaat dan in Albanië. Mijn reactie kwam kennelijk aan, want ze kwamen niet meer opdagen. Ook de vele sms'jes daarna leverden weer geen reactie op. We waren ze echt kwijt! Uiteindelijk kreeg ik om 11 uur 's avonds nog één kort berichtje: ze waren verdwaald, ze zijn morgen wel op tijd in Linz zijn en dan hoor ik het verhaal wel.

Zaterdag 23 mei 2009

's Morgens om kwart over negen krijg ik weer een bericht. De Albanezen zijn op eigen kracht vertrokken naar Linz voor de grote slotmanifestatie. Ik ga met de trein en ben er een half uur eerder dan wanneer je met de bus gaat!

Lopende naar de Hauptplatz ervaar ik de festivalstemming onder een stralende zon in een sfeervolle en mooie stad. Als ik daar aankom is het bijna tien uur en is het tijd voor de openingsact. Met enige trots mogen we zeggen dat die verzorgd wordt door de musicalgroep van Het Klooster uit Woerden. Hun optreden leidt tot veel internationale waardering en enthousiasme. Dat is wat anders dan de 'waardering' die ons twee dagen geleden ten deel viel uit naam van het College van B&W.

Tijdens het optreden verschijnen de Albanezen inderdaad. Ze worden vergezeld door een Albanees gezin dat al een jaar of tien in Oostenrijk woont. Het mobiele nummer waarmee ik communiceerde blijkt van het elfjarige zootje te zijn. Deze jongen spreekt geen woord Engels, verstuurt nooit sms'jes en had dus geen enkel idee dat hij berichten binnenkreeg waarop je wel eens zou kunnen reageren. Uiteindelijk hoorde ik het verhaal dat Astrit direct na het optreden voor de tweede keer flipte. Er waren twee lessenaars van zijn school kwijt. Dat werd op en

neer rijden van cultureel centrum naar het internaat en terug. De spanning was te snijden. Uiteindelijk werd het probleem opgelost. Ze hadden zich één keer vergist met tellen en er lag er nog een exemplaar in de vioolkoffer van een (arme) leerling die toen nog één keer de volle laag kreeg. Toen Astrit eenmaal was afgekoeld besloot hij tot een uurtje winkelen. Uiteindelijk raakten ze daarbij compleet verdwaald en konden ze, zelfs met de Italiaanse TomTom, op geen enkele manier de weg terug vinden. Pas tegen een uur of elf waren ze in het internaat. Hun diner bestond uiteindelijk uit een vette hap bij McDonalds, zonder dat ze ooit nog kunnen vertellen waar dat was.

Maar goed, ze waren weer terecht en we konden ons begeven naar de Klostergasse, waar één van de 23 podia voor de slotmanifestatie was opgebouwd. We kwamen op een schitterende binnenplaats van een barok gebouw met een nog mooiere akoestiek. Daar zou het orkest van de Onufri zijn beste beentje voorzetten. En het werd een daverend succes. Je zag de verwondering op de gezichten van de vele toeschouwers. Naast de indrukwekkende optredens van de diverse solisten, onder wie de twee pianistes, vormde de uitvoering van de Kuhnau Variaties het absolute hoogtepunt. Een klaterende applaus en toen waren we allemaal even sprakeloos

Na een heel late lunch kon iedereen een tijdje rondzwerven door de stad. Met Eda en Chris, haar man, zocht ik een rustig terrasje buiten het centrum. Daar konden we even rustig van gedachten wisselen over de kansen voor de Association of Albanian Art Schools, die maar niet van de grond komt. We zijn ons nog altijd bewust van het advies van de Nederlandse Ambassade. Kansen voor een verbetertraject met Europees geld lijken er alleen te zijn als er van onder af, dus door de collectiviteit van de Association, een duidelijk vraag wordt geformuleerd. Het is de vraag of we dat de komende jaren voor elkaar krijgen met dit achttal straatarme scholen, waar bij zeven van de acht de directie wisselt met de regelmaat van de Albanese regeringsklok. Hopelijk krijgen we in de komende maanden een iets beter beeld.

Laat in de middag lopen we in vele optochten weer naar de grote Intersportarena langs de Donau. Daar vindt het diner plaats voor alle 7000 deelnemers. Fantastisch hoe de Oostenrijkers ook dit feilloos weten te organiseren. De bijzondere sfeer van het festival bereikte weer een hoogtepunt tijdens de voortdurende muzikale contactmomenten in de gigantische tent. Oostenrijkers, Spanjaarden, Hongaren, Letten, Finnen, Noren, Nederlanders en nog veel meer nationaliteiten: verstaan konden ze elkaar niet maar door muzikaal met elkaar te communiceren ontstond een prachtige uitbarsting van verbroedering. Het bleef niet bij één kippenvelmoment.

In een eindeloze optocht ging het vervolgens naar de Hauptplatz voor de sluitingsceremonie. De sfeer bleef geweldig en het gemeenschappelijk musiceren zorgde voor een volgend hoogtepunt. Tegen tienën barstte het vuurwerk los en dat was het dan. Na een zonnige en warme zomerdag liepen we door een beginnende regenbui terug naar de bussen. Niemand kwam op het idee daarover te klagen.

Rond elf uur waren we terug in het internaat maar de dag was nog lang niet ten einde. Een groepje Albanese leerlingen begon folkloristische Balkanmuziek te spelen (dat spelen ze net zo virtuoos als hun klassieke repertoire). Binnen afzienbare tijd meldden de Nederlanders zich, daarna ook nog de Duitsers en de Spanjaarden en zo ontstond een feest van muzikale verbroedering dat nog tot ver in de kleine uurtjes zou duren. Dat alles onder de permanente supervisie van de tijdelijke, zelfbenoemde opperinspecteur Astrit Lopari.

Zondag 24 mei 2009

Om negen uur zijn we bij elkaar om afscheid te nemen. De Woerdense kinderen hebben een dagreis voor de boeg. Als ze vanavond de Nederlandse grens over rijden en de meeste oogjes al erg klein zijn geworden, krijgen ze de plannen van het College van B&W te horen. Dat hadden we ze maar niet eerder verteld om het plezier van deze prachtige happening niet te bederven.

De reis van de Albanen gaat drie dagen duren. Eerst gaan ze een bezoekje aan Salzburg brengen, de volgende dag staat Venetië op de agenda en uiteindelijk varen ze met de nachtboot nog een nacht lang van Bari naar de Albanese havenstad Elbasan. Onderweg slapen ze maar in de bus op een parkeerplaats langs de autostrada. Dat kost geen geld!

Halverwege de ochtend ben ik weer terug in mijn hotel. Ik moest wel mijn kamer uit, maar ik kon de hele dag in de lobby werken en zo nu en dan een wandelingetje door het dorp maken. Het werd in de loop van de dag drukker en drukker om me heen. Het hotel was ook helemaal volgeboekt met gasten die naar het jaarlijkse Wagnerfestival in Wels kwamen. Je gelooft het niet! Een plaatsje met de omvang van Woerden dat ieder jaar een Wagnerfestival heeft in het plaatselijke muziektheater. Dit jaar Lohengrin en Parsifal, met grote namen als Kurt Rydl, Judit Nemeth en Hans Sotin. Wat kan de perceptie van cultuur toch verschillen in delen van dat grote Europa.

De hele dag ben ik bezig met schrijven, mailen en bellen. Pas in de nacht reis ik terug naar Woerden en morgen wordt het volle kracht vooruit. De stemming zit er bij mij ook al in. Er moet actie gevoerd worden. Mijn gedachten zijn soms moeilijk onder controle te houden. Enerzijds de beleving van een paar fantastische dagen waar jongeren uit alle landen daadwerkelijk tonen hoe de universele taal van de muziek verbreedert. Schiller en Beethoven hadden enkele eeuwen geleden een vooruitziende blik! Anderzijds de cultuurbarbaristische gedachten in het kaasdorp Woerden, waartegen we vanaf morgen ten strijde moeten trekken. Uiteindelijk kom ik met beide ervaringen in het reine en geeft de Oostenrijkse impuls me een ongelooflijke hoeveelheid energie om in Woerden ten strijde te trekken. En de Linzer ervaringen leren maar al te goed waarom dat de moeite waard is.

Epiloog:

Drie weken na het festival hielden we in Woerden de grootste demonstratie uit de geschiedenis van het stadje. Duizenden togen naar het gemeentehuis om uiting te geven aan hun verontwaardiging. De Gemeenteraad toonde zich uiteindelijk een echte volksvertegenwoordiging en veroordeelde de plannen van het College. Twee weken later werden ze definitief afgeschoten en was het College feitelijk vlegellam tot de verkiezingen van het volgende jaar. Dat het een paar maanden later ook nog eens een motie van wantrouwen nipt overleefde, zal een voetnoot in het Woerdense geschiedenisboekje blijven. Echt besturen kwam deze club toch al niet meer aan toe.